

Med prejemniki plaket Prostovoljec leta 2017 tudi Samo Novak

V zdajšnjem času je prostovoljstvo najpomembnejši instrument civilne družbe za podpiranje in krepitev človeških vrednot, skupnosti, skrbi in pomoči. Je instrument za preseganje rasnih, nacionalnih, socialnih in drugih razlik, ovir in predsodkov.

Predsednik Državnega sveta Mitja Bervar je ob 5. decembru, mednarodnem dnevu prostovoljstva, podelil plakete Državnega sveta najzaslužnejšim društvenim delavcem in delavkam – prostovoljkam in prostovoljcem z različnih področij delovanja. V svojem nagovoru je med drugim poudaril, da institucije države velikokrat ne znajo in ne zmorejo vsega, kar zmorejo prostovoljci. Številne države so že zdavnaj prepoznale, da prostovoljstvo neposredno prispeva k višji kakovosti življenja. Zato mora biti nadaljnji razvoj prostovoljskega sektorja v interesu države in državljanov R Slovenije.

predsednikovanja zelo povečala ribiško turistično prepoznavnost Bleda in Save Bohinjke (izgradnja novih prenočitvenih zmogljivosti, posodobitev informiranja tujih ribiških gostov) s prilagajanjem na zahteve domačih in tujih ribiških gostov. Ravno slednji se radi vračajo zaradi gostoljubnosti blejskih ribičev in varovanih vodá. Tako RD Bled pomembno prispeva k prihodku občine. Pod Novakovim vodstvom je RD Bled ponovno obudila delovanje članske in mladinske reprezentance v kastingu. Že drugi mandat je tudi predsednik Častnega odbora etičnega kodeksa RZS in aktivno prostovoljsko sodeluje pri

Samo Novak

Plaketo Prostovoljec leta je Samu Novaku izročil predsednik Državnega sveta Mitja Bervar.

Prostovoljec prepozna težave ali stiske in pozna tudi odgovore ter rešitve. Kot povezovalci civilne družbe in države se v Državnem svetu čutijo še posebno poklicane izpostaviti pomen prostovoljnega dela za boljšo družbo in lepše odnose med ljudmi.

Med štirinajstimi nominiranci za laskavo priznanje je bil tudi Samo Novak, predsednik RD Bled. Član ribiške organizacije je od leta 1990, volonterski predsednik RD Bled pa od 15. februarja 2008. V tem času je RD Bled dosegla pomembne uspehe pri opravljanju naravovarstvenih nalog, posebno pri zaščiti habitatov domorodnih vrst rib pred gradbenimi posegi, pa tudi pri vzreji rib (jezerske postrvi, potočne postrvi, lipana in sulca) v lastni ribogojnici. RD Bled je v času kandidatovega

usposabljanjih športnikov - ribičev na ravni celotne države.

V času kandidatovega vodenja pa se je posebno okrepila dejavnost varovanja voda pred krivolovci v sodelovanju z območno policijsko postajo, kjer na leto obravnavajo kar 50 primerov kršiteljev. Prav primeri sodelovanja ribiških čuvajev RD Bled s policisti so postali vzorčen primer tega sodelovanja na skupnih posvetih vodstev policijskih uprav celotne Slovenije z vodstvi ribiškočuvajskih služb vseh slovenskih ribiških družin.

Poleg naštetega je Samo Novak tudi član sorodne lovske organizacije, kjer je kot prostovoljec posebno dejaven na področju lovskega upravljanja in varovanja divjadi.

Igor Holy

Ujemite na

Uspelo nam je doseči zadani cilj – zbrati 10.000 fotografij, ki jih je posredovalo 148 fotografov s 1.800 lokacij. Presenetilo nas je kar nekaj zanimivih najdb in ena nova vrsta. V projektu smo pokazali, da ribiške družine do aktualnega seznama tudi redkih vrst rib lahko enostavno pridejo tudi same.

Uvod

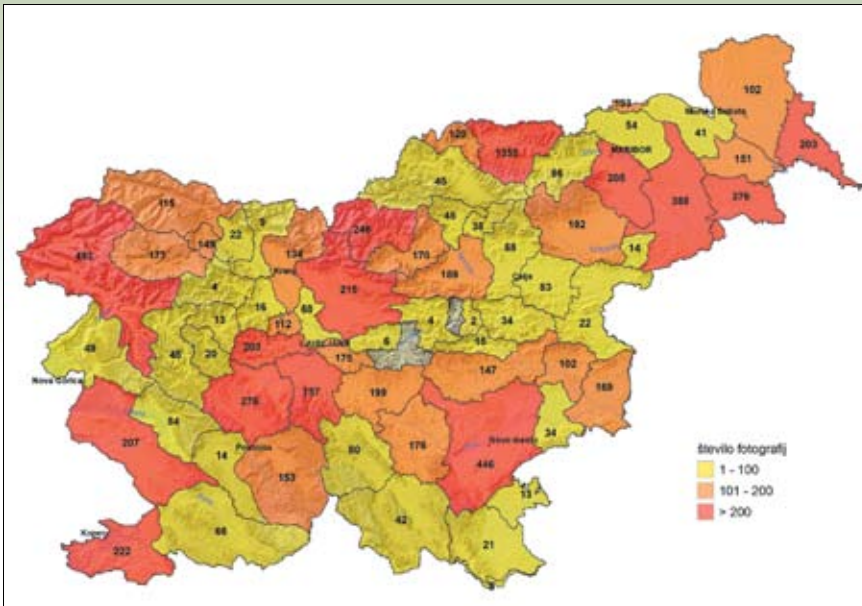
Med prispelimi fotografijami je dva tisoč posnetkov rib, školjk ali potočnih rakov in predstavljajo 1.200 podatkov. Po pričakovanju smo največ (več kot sto) fotografij dobili za klenu, potočno postrv, šarenko, krapa in bobra, le nekaj manj pa za raka koščaka in podust. Fotografije je posredovalo 148 fotografov s 1.800 lokacij, večinoma so jih posneli v času trajanja projekta. Posnetki zajemajo precejšen del Slovenije, prevladujejo pa tiste iz okolice večjih mest (Ljubljana) in ob večjih rekah (Drava, Krka). Največ fotografij je iz Radeljskega ribiškega okoliša. Najslabše sta zajeti reki Kolpa in Sotla, kjer se je v zadnjem letu ribolov zmanjšal zaradi postavljenih žične ograje na meji s Hrvaško (Slika 1). Trinajst fotografov je posredovalo več kot sto fotografij, po drugi strani pa 35 fotografov po eno fotografijo.

Fotodokumentiranje je mnogokrat podobno biološkemu terenskemu delu. Pri obojem le vsake toliko časa naletimo na zanimivo ali redko stvar, izjemoma celo na kakšno novo vrsto. Tudi pri ribolovu ne bomo vsak dan ujeli sulca ali katere druge kapitalne ribe. Kljub temu nas je presenetilo kar nekaj zanimivih najdb in ena nova vrsta, kar je za 10.000 zbranih fotografij sorazmerno velik uspeh. Pri nekaterih

Slika 2: Križanec med ploščicem in rdečeoko iz reke Drave (foto: Slavko Prijatelj)

ravo!: zbranih 10.000 fotografij

Slika 1: Število zbranih fotografij po ribiških okoliših

vrstah (npr. postrvi) smo zbrali toliko različnih fotografij, da bodo lahko s pomoč raziskovalcem, ki se ukvarjajo s proučevanjem genetsko čiste postrvi. Tudi taksonomske težave s ščuko bodo raziskali drugi. Fotografije, zbrane na istem mestu, so lepo razkrile različne barvne odtenke rib med rekami (npr. platnica, klenič). Prejeli smo tudi fotografije regulacij, ribjih stez, pragov in jezov. V nadaljevanju predstavljamo le nekaj najbolj zanimivih ugotovitev projekta Ujemite naravo!.

Križanec med ploščicem in rdečeoko (*Abramis brama* x *Rutilus rutilus*) v reki Dravi

Iz zgornje Drave smo dobili nekaj fotografij rib (slika 2), ki so bile na prvi pogled zelo podobne ploščiču. Riba je bila visoka in sploščena. Če jo pogledamo natančneje, vidimo, da vseeno nima daljše podrepne plavuti, torej bolj spominja na androgo (*Blicca bjoerkna*).

Slika 3: Androga iz reke Lahinje (foto: Bojan Levai)

Tudi obarvanost plavutnic je bližja androgi. Ko podrobneje pogledamo razlikovalne znake, ugotovimo, da v podrepni plavuti ni niti 19 plavutnic, ki so značilen znak za androgo. Ti križanci se ne pojavljajo le v reki Dravi, ampak tudi v nekaterih ribnikih in jezerih, kot so Ledavsko, Gajševsko in Slivniško, a jih pogosto zamenjajo za androge. V umetnih jezerih so ti križanci lahko zelo pogosti. Tako bo treba biti pri »androga« v prihodnosti zelo pozoren. Smo pa dobili tudi fotografijo prave androge iz reke Lahinje, kar je po našem vedenju prvi podatek za porečje reke Kolpe brez upoštevanja ribnikov (slika 3).

Sončni ostriž (*Lepomis gibbosus*) v Bohinjskem jezeru

Tujerodni sončni ostriž je v Sloveniji pogost. Najdemo ga predvsem v porečju reke Save, Drave in Mure. Lokalno so ga našli tudi na Obali, v Vipavski dolini, Beli krajini in na Gorenjskem, leta

Slika 4: Sibirski jeseter, ujet v reki Muri leta 2009.

Pri razvrstitvi smo upoštevali vse fotografije, ki smo jih dobili do 25. oktobra 2017. Stanje na dan objave prispevka (10.404 fotografij na dan 21. decembra 2017) je že drugačno. Pri razvrstitvi zmagovalcev po številu posredovanih fotografij smo izločili zaposlene pri nosilcu projekta (RZS) ali partnerju (CKFF) ter funkcionarje RZS.

Prvo nagrado (dnevno ribolovno dovolilnico za revir Unica ali tridnevno dovolilnico za lov krapovcev in rib plenilk na Blejskem jezeru) dobi Slavko Prijatelj, drugo nagrado Teja Bizjak (dnevno ribolovno dovolilnico muharjenje na reki Soči ali dvodnevno dovolilnico za lov krapovcev in rib plenilk Kočevsko jezero), tretjo pa Nastja Rom (dnevno ribolovno dovolilnico za muharjenje na reki Savi pri Radovljici ali dnevno dovolilnico za lov krapovcev in rib plenilk na Šmartinskem jezeru). Čestitamo!

2013 pa so ga ujeli tudi v Bohinjskem jezeru. Takrat je bila najdba medijsko odmevna, MOP pa je predvidel ukrepe. Kolikor nam je znano, se ni zgodilo še nič. Sončni ostriž bo v ekosistemu, kot je Bohinjsko jezero, bistveno vplival na druge vrste, tudi ribe, in spremenil razmerja ter odnose med njimi. Dandanes so sončni ostriži tam očitno že precej pogosti, tako da jih je mogoče videti in fotografirati kar z brega jezera.

Sibirski jeseter (*Acipenser baeri*) v naši Muri že leta 2009!

Nekateri ste pobrskali tudi po svojih arhivih. Tako smo pridobili fotografijo, ki potrjuje, da so sibirskega jesetra v reki Muri ujeli že leta 2009 (slika 4). V tistem času so kar nekaj sibirskih jesetrov ujeli v Muri in Donavi v Avstriji. Ali so jih vlagali namerno, nenamerno ali pa so pobegnili iz ribogojnic, nam ni znano. Sibirskega jesetra pogosto zamenjajo z domorodno kečigo (*Acipenser ruthenus*),

kar se je izkazalo tudi pri spuščanju le-teh v reko Savo in Muro v letu 2016. Po zunanjih znakih oziroma kar po fotografiji se najlažje ločita po barvi in številu koščenih plošč na bokih. Fotografija dokazuje tudi, da leta 2009 pri Veržeju niso ujeli kečige, kar je bilo že objavljeno, temveč sibirskega jesetra. Tako ostaja vprašanje, kdaj so v Sloveniji ujeli zadnje »pravo« kečigo.

Nova tujerodna vrsta potočnega raka – ozkoškarjavec (*Astacus leptodactylus*)

V Ribiču, 7,8/2017, je bil objavljen prispevek o potočnih rakih pri Laškem.

Slika 5: Mrtvica pri Laškem (foto: Marijan Govedič)

Na srečo je avtor Milan Štraus posnel več fotografij, ki so prispele tudi do nas. Izkazalo se je, da raki žal pripadajo prvi odkriti populaciji tujerodnega ozkoškarjevca, ki smo ga v Sloveniji pričakovali že nekaj časa. Že leta 2006 je bilo namreč zapisano: »Na domnevo, da bo ozkoškarjavec kmalu prisoten v naši vodah, po eni strani napeljuje nevednost in neozaveščenost o tem, da tujerodnih vrst ali vrst, katerih porekla ne poznamo, ne smemo spuščati v naravo, po drugi strani pa neupoštevanje zakonodaje o natančnem označevanju izdelkov – ozkoškarjevce lahko v boljše založenih ribarnicah ali trgovskih centrih kupimo žive kot »potočne rake.«

Kot kaže, je nekdo že pred leti v mrtvico v Laškem, zdaj preurejeno v ribnik, prinesel ozkoškarjevce, ki se uspešno razmnožujejo. Obstaja velika verjetnost, da so se že razširili nizvodno v reko Savinjo in Savo. V prihodnosti bodo zanesljivo poselili tudi akumulacijska jezera savskih elektrarn. Vendar

ta lokacija v Sloveniji verjetno ni edina. Vse od leta 2006, če ne že prej, je te rake mogoče kupiti v boljše založenih ribarnicah. Ravno februarja 2017 je bil znan primer nakupa živih ozkoškarjevcev in spuščanja v Savinjo pri Žalcu. Verjetno to ni bil osamljen primer in bomo ozkoškarjevca našli še kje drugje. Zato na tem mestu še enkrat opozorilo, da je potočne rake prepovedano preseljevati, doseljevati in še posebno iz ujetništva ali trgovin spuščati v naravo.

Najbolj nas je presenetil habitat, v katerem živijo ozkoškarjevci. Kot kaže, je vrsta neverjetno prizanesljiva do onesnaženja ali vsaj organske obremenitve. Voda v mrtvici pri Laškem je ze-

da je bila že prej v zadrževalniku Medvedce. Članek na to temo je bil leta 2003 objavljen v glasilu Ribič. Dobili smo tudi fotografije iz leta 2006. Letošnja najdba te školjke v Ormoškem jezeru (slika 6) pa je dokaz, kako daleč nizvodno se je že razširila ta tujerodna vrsta. Kako, da se tako hitro širi? Školjke so slabo gibljive, a to ne velja za fazo ličinke. Ličinke (glohidiji) kitajske brezzobke in tudi naših domorodnih brezzobk (*Anodonta* spp.) ter škržkov (*Unio* spp.) zajedajo na škrghah in plavutih rib. V zgodnjih šestdesetih so ličinke kitajske brezzobke skupaj z ribami zanesli na Madžarsko in v Romunijo, od koder

Slika 6: Kitajska brezzobka v Ormoškem jezeru (foto: Marijan Govedič)

Slika 7: Kesslerjev globoček iz reke Drave (Slavko Prijatelj)

lena od alg (verjetno tudi cianobakterij), njena prosojnost je le nekaj centimetrov (slika 5). Kamni ob brežini so na spodnji strani črni, kar kaže na anoksične procese. Obenem se poraja vprašanje, v kakšnih vodah živijo ozkoškarjevci v državah, od koder jih izvažajo k nam. Potočne rake si namreč vsi predstavljamo kot prebivalce dokaj čistih potokov in rek. Tisti iz Laškega dokazujejo ravno nasprotno. Očitno lahko živijo v zelo onesnaženi vodi in tisti, ki jih kupujejo v trgovinah, lahko samo upajo, da v državah izvoznicah (Turčija, Armenija) ne živijo v podobnem okolju, kot je mrtvica v Laškem.

Kitajska brezzobka (*Sinanodonta woodiana*) na pohodu

Po najdbi kitajske brezzobke v Beli krajini leta 2011 je bilo ugotovljeno,

so jo na enak način hitro razselili še v druge države. Tako so jo verjetno zanesli tudi v Slovenijo. Z ribami jo nehoti razširjamo tudi med ribniki. Kitajska brezzobka je verjetno že v številnih ribnikih in jezerih, od koder se bo zlahka razširila tudi v reke. V desetih letih bo verjetno razširjena po večjem delu Slovenije. Pri tem ne smemo pozabiti, da imamo v Sloveniji poleg registriranih ribnikov na stotine majhnih zasebnih mlak, v katere lastniki sami prinašajo ribe, vse take mlake pa imajo iztoke proti bližnjim potokom.

Dopolnilno spremljanje: vse ribe zgornje Drave na fotografiji

Pred leti je Marijan Gaber končal svoj projekt zbiranja vseh fotografij reke Mure in pripravil razstavo. Podobno

nalogo si je zadal zmagovalec našega projekta Slavko Prijatelj. V času trajanja projekta je fotografiral vse ribe zgornjega toka reke Drave (32 vrst!), pa še katero iz njenih pritokov. Med njimi so se znašle tudi zelo redke (npr. vse vrste prisotnih globočkov, piškurja). Na začetku se zdi izvedba takega podviga nemogoča. Prav on pa je dokazal, da je z vztrajnostjo in veseljem do fotografiranja mogoče fotodokumentirati vse vrste rib v izbranem odseku reke. Take fotografije imajo veliko vrednost zaradi prispevka k védenju o prisotnosti določene vrste na izbranem območju. Tako vam, ribiškim družinam, ni treba več čakati, da bo v vašem revirju opravljena raziskava (inventarizacija) rib z metodo elektroizlova. Do aktualnega seznama rib lahko enostavno pridete tudi sami. Predvsem ker po navadi v okviru elektroizlova ne ujamemo redkih vrst rib, rezultati pa se že tako ali tako dopolnijo z informacijami ribičev. Ravno fotografije so najboljši neizpodbiten dokaz o obstoju določene vrste na nekem območju. Pa še ribo lahko izpustite. Tako so v Dravi tik pod jezom HE Vuzenica ujeli kesslerjevega globočka (*Romanogobio kesslerii*; slika 7). Tam je voda deroča in globoka, elektroizlov pa nevaren in neizvedljiv.

Ni še konec

Projekt Ujemite naravo! se je uradno izteklo, a to ne pomeni, da fotografij ne zbiramo naprej. Namen projekta Ujemite naravo! ni bilo zgolj golo zbiranje fotografij. Z dokaznimi fotografijami želimo nastaviti tudi ogleдалo tistim, ki uničujejo naše reke in potoke, hkrati pa s podatki povečati moč tistih, ki jih varujejo. Arhiv fotografij ostaja za naše potomce, da bodo videli, kakšne so bile nekatere reke leta 2017.

*Marijan Govedič,
mag. Igor Miličič*

Viri:

Govedič, M., 2006. Potočni raki Slovenije: razširjenost, ekologija, varstvo (Življenje okoli nas). Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 26 str.

Fon, B., 2013. Skrivnostna riba v Bohinjskem jezeru. Slovenske novice, Ljubljana 20: 7 [9. 8. 2013].

Kus Veenvliet, J., 2013. Potujoča trikotničarka in kitajska brezzobka. Ribič, Ljubljana 72 (9): 244–245.

Končana prenova ribogojnice na Obrhu

Zavod za ribištvo Slovenije (ZZRS) je javni zavod, ki kot osrednja slovenska strokovna institucija s področja ribištva vse od njegove ustanovitve izvaja aktivnosti, ki pomembno prispevajo k trajnostnemu upravljanju z ribjim življenjem in ohranitvi njegove pestrosti. Ribji življenj v slovenskih vodah je izredno raznovrsten, saj v naših rekah in jezerih živi več kot 90 vrst rib. Posebno so pomembne domorodne ribje vrste. Prav njim na ZZRS namenjajo posebno pozornost in si skupaj z upravljavci – ribiški družinami stalno prizadevajo, da bi ohranili njihov ugoden stalež. Ribogojnica Obrh je za Zavod izrednega pomena prav za vzrejo domorodnih ribjih vrst za porabljanje odprtih voda.

Ribogojnico Obrh so zgradili ob potoku Obrh leta 1935 za pridobivanje iker potočne postrvi. V tistem času so se v ribogojstvu ukvarjali tudi z lovom na rake in izlovom mladice ščuke v Cerknškem jezeru. Ribogojnica Obrh deluje v sklopu ZZRS vse od njegovega nastanka, to je od leta 1961. Zdaj v njej poteka vzreja salmonidnih vrst s poudarkom na vzreji sulca, lipana ter potočne postrvi. Ribogojnica Obrh je Zavodov največji gojitveni objekt za domorodne salmonidne vrste rib.

ZZRS se je leta 2010 odločil za temeljito obnovo Ribogojnice Obrh, saj je bila dotrdanja že zelo zastarela. V letih 2010 in 2011 so prenovili vališče in bistveno povečali njegovo zmogljivost. V naslednjih letih so popolnoma prenovili zunanje bazene. Stari namreč niso sledili zmogljivostim vališča, zato jih je bilo treba prenoviti in opremiti s sodobnimi krmilniki ter sistemom za dovajanje kisika v vodo. Nujna je bila tudi zaščita bazenov proti ribojedim pticam, saj so povzročale veliko škodo. Prenovo so končali konec minulega leta. Letos bodo uredili še novo prodajalno rib.

Celotno prenovilo so financirali iz lastnih sredstev. Z načrtovano naložbo so za trikrat povečali proizvodnjo ter hkrati zaradi boljšega izkoristka ribje krme in manjših fiksnih stroškov zmanjšali stroške gojenja za kilogram vzrejenih rib.

V Ribogojnici Obrh gojijo sulca, lipana in potočno postrv. Sulčeve ikre pridobivajo iz voda, s katerimi upravlja Zavod in v so-

Prenovljeni zunanji bazeni so opremljeni s sodobnimi krmilniki, sistemom za dovajanje kisika v vodo in zaščito proti ribojedim pticam.

delovanju z RD, ki upravljajo z reko Savo. Nadaljnja gojitev poteka v ribogojnici, kjer iz iker gojijo eno-, dve- in triletne sulce. Slednji dosežejo težo do enega kilograma in velikost do 50 cm in več. Lipanske ikre pridobivajo od prstoživečih plemenk v potoku Obrh, Unici, Savi Bohinjki in jezeru Črnava. Nadaljnja gojitev poteka v ribogojnici do eno-, dve- ali večletnih lipanov. Ikre genetsko čistih potočnih postrvi pridobivajo od lastne plemenske jate ter jih v ribogojnici vzredijo do zaroda ali do eno- in dvehletnih mladice.

Zdaj je prenovljena Ribogojnica Obrh ena naj sodobnejših ribogojnih objektov za vzrejo domorodnih salmonidnih vrst v Sloveniji in tudi širše.

*Besedilo: Borut Jerše,
fotografije: Krištof Istinič*

Sulci v betonskem bazenu

Ena izmed genetsko čistih potočnic v potoku Obrh, zrejena v ribogojnici Obrh.